

ESTRUCTURA DE UNIDAD. MÚSICA

Sumario y texto introductorio sobre los temas que se tratan en la unidad.

1 Escrivim i componem

Sumari

- 1 La música com a llenguatge
- 2 El ritme
- 3 La melòdia
- 4 L'harmonia
- 5 La textura

1 El grup Camut Band va néixer l'any 1995 amb la unió de Ricard i Lluís Marçal, dibuixant, coreògraf i ballarí de disseny i Toni Estrada, líder del grup de percussió i dansa africana Cas Ma Dada.

En l'espectacle *Sonoritats*, Camut Band es llança a la recerca de nous sons i crea un món màgic de ballarins que fan música amb els seus manys ballant. Els diversos materials emprats pels ballarins de disseny produeixen sons que es combinen amb afectes i sonoritats electròniques. La veu també forma part del conjunt sonor expressant l'amorós dol moment sense fer de la paraula.

El fragment que hem vist és un clip exemple d'espècietat fútil del ritme amb altres elements sonors i musicals.

Comencem!

En aquesta activació hem vist diferents integrats fent música de manera ben diversa. Totes aquestes, però, depenent per aconseguir un resultat **fibrat musical**.

Una banda, tenint un instrumentista, el qual interpreta un seguit de notes que formen una **melòdia** greu que es connecta (com veiem més endavant) en un objecte musical.

De fet, un grup de cantants (seus masculins i femenins) interpreten una seqüència musical en què senten diferents notes a la vegada. Per tant, produeixen **harmonia**.

Finalment, dos ballarins (en noi i una noia) hi posen el **ritme** basant-se en el moviment de la música. Com podria veure, fan una ritme amb els peus de manera coordinada seguint una patró establert.

Hi veu amb el resultat, que és l'obra musical.

No hi ha dubte que la música és una manifestació artística molt especial.

Però, que pertanyem a seguir a l'hora d'elaborar una creació musical? En què elements disposen per fer-ho? Com podem estructurar i donar llenguatge a l'obra? Això és el que estudiarem i practicarem en aquesta primera unitat.

El grup Camut Band és un bon exemple a l'hora d'empenyar amb la creació musical. Seguiu-lo i endresseu-vos en aquest món tan fascinant!

Pensa i reflexiona

- S'ha de seguir un patró establert en el ritme i la melòdia?
- Què necessitem per aconseguir un resultat musical?
- Com podem estructurar i donar llenguatge a l'obra?

Artículos que invitan a la reflexión.

«Pensa i reflexiona»
Actividad de aprender a aprender inicial para que el alumno reflexione sobre lo que sabe y lo que va a estudiar.

1 La música del segle XXI

Quines eines fa servir la música que escoltes?

Sumari

- 1 La guitarra i els elèctrics
- 2 La bateria i les percussions
- 3 Els instruments de teclat
- 4 Altres instruments
- 5 Les veus
- 6 El so en directe
- 7 L'estudi de gravació
- 8 La informàtica aplicada a la música
- 9 L'ordinador, un instrument musical
- 10 La música a Internet

1 El grup Snarky Puppy és del barri de Brooklyn (Nova York). Aquesta banda fusiona diferents estils de música i està dirigida per Michael League, baixista, compositor i productor. Ha guanyat tres premis Grammy (el 2014 per la millor interpretació de rhythm-and-blues i els anys 2016 i 2017 pel millor àlbum instrumental contemporani).

El grup s'organitza com una gran família en què uns vint-i-cinc músics participen en les gires i els enregistraments. Quasi tots els músics toquen més d'un instrument, per la qual cosa en els seus concerts es poden escoltar i veure molts instruments diferents.

El seu primer àlbum és de l'any 2006. El DVD que veuràs correspon al seu disc *We like it here*, que es va enregistrar en directe l'octubre del 2013 a la ciutat d'Utrecht (Països Baixos).

Comencem!

Moltes de les músiques que escoltem avui dia han estat compostes en segles passats. El segle XX va ser molt important pel que fa a la música popular, com veuràs a la propera unitat. Actualment continuen apareixent nous grups, formats ja en ple segle XXI. Alguns segueixen els passos de grups anteriors, però d'altres, com els **Snarky Puppy**, prefereixen investigar noves fusions o aliances musicals i noves maneres d'apropar la música al públic.

Activitats

Comenteu a classe, amb els companys i les companyes, si heu anat a veure alguna vegada un concert en directe d'un cantant o grup actual, o si n'heu vist algun en DVD o a la televisió.

Segur que us heu fixat en la gran preparació que requereix un concert en el qual intervien músics que toquen instruments elèctrics, ja siguin pocs o molts.

Sabeu com s'ho fan per poder-se escoltar ells mateixos mentre toquen (sobretot tenint en compte que sovint el públic crida molt durant els concerts)?

A casa nostra també han aparegut, des de principis de segle, artistes que busquen una nova complexitat amb el públic, fent mescles de diferents estils. És el cas de **Tarango**, un grup català que es caracteritza pel caràcter festiu dels seus concerts i pel seu compromís social, i que interpreta una música plena de ritme i energia. A més, els seus discos es poden descarregar gratuïtament d'Internet.

Pensa i reflexiona

- Has anat a veure alguna vegada un concert en directe d'un cantant o grup actual? O n'has vist cap per la televisió o en DVD?
- Coneixes els noms dels instruments que surten al vídeo?
- Com creus que es prepara un concert en el qual intervien músics que toquen instruments elèctrics?
- Saps com s'ho fan els músics per poder-se escoltar ells mateixos mentre toquen (sobretot tenint en compte que sovint el públic crida molt durant els concerts)?

ESTRUCTURA DE UNIDAD. MÚSICA

Observa i escolta

Audios y vídeos relacionados con la unidad para ser analizados por los alumnos.

1 La música com a llenguatge

1.1 Elements que intervenen en la comunicació musical

Com hem dit abans, quan un compositor o una compositora crea una obra musical intenta expressar una sèrie d'idees o impressions. Per fer-ho disposa dels elements del llenguatge i l'escriptura musical, que li permeten o vol, escriure la partitura de la seva obra. Però si ho descompleix, amb la partitura no hi ha prou. Cal que algú la interpreti cantant o tocant algun instrument. Per això podem dir que el paper de l'interpret és importantíssim en la comunicació musical. Però com es realitza aquesta comunicació?

La música és l'art de combinar sons. Per tant, el so és el principal element de la comunicació musical.

Segons els científics, el so és un fenomen físic provocat per la vibració d'un objecte. Aquest objecte, el qual anomenem **font sonora**, transmet aquesta vibració al medi on es troba i li provoca una sèrie d'oscil·lacions anomenades **ones sonores**. Les ones sonores es propaguen a través del medi fins a nosaltres, que les podem sentir gràcies al sentit de l'audició.

Així, doncs, els elements necessaris perquè existint el so són:

Fonsonora	Medi que transmet les ones sonores	Oïda
Això que provoca les ones sonores.	Material que transmet les ones sonores.	Qui rep les ones sonores i per tant, sent el so.

Activitats

Observa aquestes dues fotografies i, amb l'ajut del professor o la professora, troba hi els elements que acabem d'aplicar a l'exemple.

Libre de treball
1. Observa tres situacions en què es produeix un so i explica les fonts.

Seccions destacadas.

Tablas.

Actividades.

Referencias a las actividades del Libro de treball.

Experimenta

Escucha

Aprendemos a través de la música.

2 Las cualidades del sonido y su representación gráfica

Ya has aprendido qué es el sonido, pero no todos los sonidos son iguales, sino que tienen diferentes características que vamos a ver a continuación.

Experimento

3. Utiliza un metalófono (Figura 1.9) para conseguir dos sonidos muy diferentes. Ten en cuenta la siguiente:

- Deben estar alejados entre sí.

• Que uno se prolongue más que otro en el tiempo.
• Toca uno con mayor fuerza que otro.
• Ahora repite los dos sonidos de la actividad anterior, pero toca uno de ellos en el silbón (Figura 1.9).

Cualidades del sonido

1 Altura
Los sonidos pueden ser agudos o graves.

2 Duración
Los sonidos pueden ser largos o cortos.

3 Intensidad
Los sonidos pueden ser fuertes o débiles.

4 Timbre
Los sonidos pueden proceder de voces o de instrumentos.

Figura 1.9. El metalófono tiene diferentes cualidades o parámetros que nos permiten identificarlo.

Figura 1.10. Ficha y clarinete, dos de los instrumentos que interpretan la música del film, del compositor Shostakovich.

Entonces, ahora puedes reconocer más allá del sonido las intenciones, pues la misma melodía es tocada musicalmente por distintos instrumentos.

2.3. La intensidad

Tanto la voz humana como cualquier instrumento musical pueden emitir sonidos a diferente volumen. A esta cualidad que describe el volumen de un sonido la llamamos intensidad.

La intensidad es la cualidad que distingue entre sonidos fuertes y suaves.

La intensidad del sonido se representa con los matices:

2.4. El timbre

Si escuchas con los ojos cerrados la misma nota musical interpretada por dos instrumentos o voces distintas, no te sonarán igual. Esto ocurre porque tienen diferente timbre.

Seguramente puedes distinguir las voces de tus compañeros y compañeras de clase también por su timbre. Lo mismo ocurre con los instrumentos, cuyo timbre es diferente, entre otros factores, por el material con el que están realizados.

El timbre es la cualidad del sonido que nos indica qué es o qué lo produce.

De este modo puede determinarse qué tipo de voz o instrumento está sonando con tan solo escucharlo.

Actividades

10. Tu profesor o profesora va a interpretar una serie de ritmos con diferentes intensidades; por mucha atención y respeto.

11. Interpreta con palmas esta secuencia de 10 pulsos intentando respetar al máximo las indicaciones de intensidad.

12. Escucha la audición e identifica cuántos cambios de timbre se producen.

Infografías y uso de la imagen para aprender.

ESTRUCTURA DE UNIDAD. MÚSICA

5.2. Desmuntem una peça musical

El propòsit és desmuntar una cançó del grup català **La Carrua**. La seva música parteix de la tradició popular catalana, a la qual incorpora elements de molts altres estils musicals. La instrumentació del grup, a mig camí entre un conjunt de folk i un de rock, és un reflex d'aquesta barreja d'influències.

La cançó **Viada**, de entre tantes, correspon al seu primer disc, **Una dotzena**, editat l'any 2002. La letra es basa en un poema del poeta valencià **Vicent Andrés Estellés** (1922-1998). I la música va ser composta per La Carrua.

ACTIVITAT

Escucha el començament de la cançó tal com surt al disc. A més de les veus, fixa't en els instruments que hi intervien. Si escoltes bé, hi sentiràs aquests instruments: violó, acordió diatònic, baix, guitarra elèctrica, baix elèctric, bateria i altres percussius, trompeta, saxo tenor i trombó.

Ara comencem a desmuntar la peça. En primer lloc escolta la realització instrumental inicial, que interpretat al violó i l'acordió diatònic. Més tard hi afegirà el baix.

Ara escolta un fragment de l'acompanyament harmònic, a càrrec de la guitarra i el baix elèctric. Al començament del fragment tots dos toquen sense aflicció determinada, amb una funció rítmica. Després, la guitarra elèctrica interpreta acords i el baix elèctric fa la línia de base.

Escolta ara un fragment de l'acompanyament rítmic a càrrec de la bateria i altres instruments de percussió. En reconeixes algun?

Per acabar, escolta un fragment interpretat per la secció de vents del grup (trompeta, saxo tenor i trombó). En primer lloc toquen un **acompanyament harmònic** i després van fent intervencions breus i esparses que ocupen els espais buits de la melodia principal.

Ara torna a escoltar la cançó tal com surt al disc. Mentre escoltes, intenta fixar-te en els elements que han anat apareixent separatament: melòdic i acompanyament harmònic, rítmic i de secció de vents. La combinació de tots aquests elements i de les veus, que tenen el paper protagonista, forma la textura de l'obra.

5.2 Desmuntem una cançó

Una peça musical es construeix combinant diversos elements. Has pensat mai com estan controlats les cançons que "digeixen" per guàrdia a discoloració, serien una cançó del grup català La Carrua i la desmuntarem per veure quins elements musicals la formen.

El grup **La Carrua** es va formar l'any 1997. La seva música combina elements de la tradició musical catalana amb influències d'altres estils. La instrumentació del grup reflecteix aquesta barreja d'influències.

La cançó de La Carrua que desmuntarem porta per títol **Viada** entre tantes, i va aparèixer al seu disc **Una dotzena**. La letra de la cançó es basa en un poema del poeta valencià **Vicent Andrés Estellés** (1922-1998). I la música va ser composta per La Carrua. Escolta com sona [▶].

Quins elements formen aquesta cançó?

LES MELODIES

[▶] El violó i l'acordió diatònic toquen la melodia inicial. Després hi afegirà el baix, que es desenvolupa amb una melodia secundària.

De quina família instrumental són?

L'ACOMPANYAMENT HARMÒNIC

[▶] La guitarra i el baix elèctric comencen tocant sense aflicció determinada, amb funció rítmica, però després passen al paper harmònic i la guitarra elèctrica interpreta acords i el baix elèctric fa la línia de base.

LA SECCIO DE VENTS

[▶] En aquest cançó, la secció de vents s'utilitza sobretot per fer un acompanyament harmònic. També són breus i esparses, sense un paper protagonista. Creix que són de vent freds o de vent calent?

L'ACOMPANYAMENT RÍTMIC

[▶] El toquen la bateria i altres instruments de percussió. Quins altres instruments hi reconeixes?

Uso de imágenes y diseño más visual. Se trabaja el contenido para que la forma de presentarlo sea más didáctica.

8 Estructures musicals obertes

Observa i escolta

Com has vist a la unitat anterior, el **scorellisme** és la creació de música per mitjà de scorells. Observa aquesta interpretació. Coneixes aquests instruments?

Hi ha moltes maneres de crear música que es basen en la improvisació, l'atzar i la realitat. Les músiques fetes així tenen sovint estructures més lliures i imprevisibles que les peces musicals convencionals. En aquest últim apartat coneixeràs i posaràs en pràctica alguns d'aquests procediments de creació.

8.1 Scorellisme i collages sonors

La invenció del magnetòfon va facilitar molt la creació musical amb scorells, ja que permetia gravar-ne tantes com es volgués i manipular-los després clonant-los a l'atzar. Com que aquest tipus de música es crea a partir de grans quantitats de scorells concrets, es va anomenar **música concretista**. Els francesos **Pierre Schaeffer** i **Pierre Henry** en són els dos autors més representatius.

Als anys cinquanta del segle XX, la idea de combinar sons gravats per tal de crear un **collage sonor** va arribar també a la música pop. Al seu àlbum **1968**, **The Beatles** van incloure-hi una creació d'aquest tipus amb el títol **Revolution 9**.

Actualment se segueixen realitzant creacions sonores per mitjà del muntatge i la manipulació de tot tipus de sons, i s'incloïen en estil **anomenat noise music**, **avant art** o **real art**. La informàtica ha facilitat molt la realització d'aquest tipus de música.

Activitats

[▶] Escolta els tres fragments del disc i del DVD. A quina de les tendències esmentades creus que correspon cadascun? Per què? Després, mirem el DVD.

8.2 Els soundpainting

El **soundpainting** (literalment, pintura sonora) és un llenguatge de signes que es fa servir per a la creació musical en directe.

Activitats

[▶] En aquest vídeo pots veure una sessió de soundpainting. Sabries explicar en què consisteix? I com funciona?

El soundpainting va ser creat l'any 1972 pel compositor americà **Walter Thompson**. En una sessió de soundpainting, el director del conjunt (anomenat **soundpainter**) crea música de manera improvisada, immediatament comença als músics el que han de tocar per mitjà de gestos. Els músics ho toquen. Aquests són alguns dels signes bàsics.

Consistent només alguns signes ja es pot el soundpainting, però cal saber que es tracta d'un llenguatge força sofisticat, format actualment per més de tres-cents músics. El soundpainting permet comunicar-se en directe no només amb músics, sinó també amb ballarins, actors i cantants.

Llibre de treball

1. Observa els signes i dibuixa els que creus que són més útils per a la creació musical en directe.

Escola de músics

1 Con mucho ritmo

En esta primera unidad se abordará el **pulso**, ese ritmo interno de la música que nos sirve de guía al interpretarla.

Ejercicio 1

[▶] Escucha esta secuencia que contiene patrones rítmicos variados. Observa cómo todos estos patrones se sustentan en un pulso común.

Ejercicio 2

[▶] Siguiendo visualmente en el Libro de Trabajo este esquema de 16 pulsos (cada pulso es un pulso menor que una F solo que se repite en los que escuches un sonido de batería. Intenta realizarlo en una única audición, y recuerda que antes de empezar a seguir visualmente el esquema, escucharás a pulso de introducción.

Ejercicio 3

[▶] Escucha este fragmento de música clásica con un pulso de fondo. El pulso va apareciendo y desapareciendo. Debes seguir manteniéndolo cuando dejes de escucharlo y comprobar que sigue sincronizado cuando vuelva a aparecer.

Ejercicio 4

[▶] Vamos a trabajar ahora el pulso interno. Marca con una palmada solo los pulsos que sientas en tu interior. Los dedos deberán seguir marcando mentalmente los dedos marcados con ninguna parte del cuerpo. Si consigues en todos los que toques con los que suenan, ¡enhorabuena! Tienes un buen pulso interno. Recuerda que el ejercicio siempre empieza después de los 4 primeros pulsos de introducción.

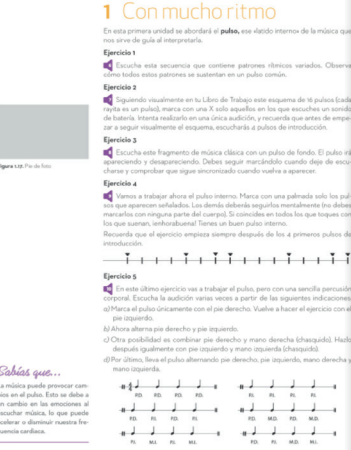
Ejercicio 5

[▶] En este último ejercicio vas a trabajar el pulso, pero con una sencilla panderina corporal. Escucha la audición varias veces a partir de las siguientes indicaciones:

- Marca el pulso únicamente con el pie izquierdo. Vuelve a hacer el ejercicio con el pie izquierdo.
- Ahora alterna pie derecho y pie izquierdo.
- Otra posibilidad es combinar pie derecho y mano derecha (brazo izquierdo). Hazlo después igualmente con pie izquierdo y mano izquierda (brazo derecho).
- Por último, lleva el pulso alternando pie derecho, pie izquierdo, mano derecha y mano izquierda.

Sabías que...

La música puede provocar cambios en el pulso. Esto se debe a un cambio en las emociones al escuchar música. Lo que puede ocurrir es disminuir nuestra frecuencia cardíaca.

Escola de músics

3 Mueve los dedos

Interpreta con la flauta las siguientes ejercicios. Como acompañamiento, escuchará el sonido de una batería e instrumentos electrónicos.

Ten en cuenta los siguientes aspectos para realizar correctamente los ejercicios:

- Las notas que vamos a practicar son **sol**, **la** y **si**. Todas ellas se interpretan utilizando los **dedos de la mano izquierda**. Recuerda que debes mantener el apoyo trasero de la flauta en todo momento.
- Todos los ejercicios se repiten dos veces, tal y como indican las dobles barras de repetición al inicio y al final de cada uno de ellos.
- En las páginas **XX** del anexo puedes consultar tus dudas sobre digitaciones en flauta.

Ejercicio 1 sol

Ejercicio 2

Ejercicio 3

Escola de músics

3 Mueve los dedos

Centrada con la flauta e interpreta ahora los siguientes ejercicios para dominar las notas **sol**, **la** y **si**.

Para interpretarlas utiliza los dedos superiores de tu mano derecha, mientras que los dedos de la mano izquierda están colocados en la flauta.

El **playback** o base acompañante que escuchará está en un estilo clásico, con una estructura de cámara (conjunto de pocos instrumentos), pero que incluye toda la familia de cuerdas (frotadas).

Si escuchas con atención la base musical, podrás distinguir que sobresale el timbre de un violonchelo tocando notas bajas. También aparecerá el timbre de los violines y notas que tocan en pequeñas cuerdas y varias cuerdas bajas con notas en pizzicato (señalar las cuerdas con la parte de los dedos).

Ejercicio 1 sol

Ejercicio 2

Ejercicio 3

Escola de músics

Incorporamos ejercicios de percusión corporal y ampliamos la página de flauta para una mejor comprensión acorde a la edad de los alumnos.

ESTRUCTURA DE UNIDAD. MÚSICA

3 Auditorio: la música en el cine

A. Los datos

Seguro que vas mucho al cine a ver tus estrenos o películas favoritas. Pero ¿te has preguntado qué tiene de esas películas sin la música? ¿Puedes imaginar una película de terror, del Oeste, de aventuras... sin música?

La expresión banda sonora o banda sonora original, BSO..., tan utilizada desde que el cine hablaba, se asocia generalmente con la música de una película, pero es más que eso.

Por **banda sonora** debemos entender todo el soporte sonoro que acompaña a la imagen: música, efectos de sonido y diálogos.

La música en el cine sirve para dar realismo y profundidad a una escena, a un personaje, una situación. A continuación, verás algunos ejemplos de sonidos y melodías muy conocidas y representativas de algunos géneros cinematográficos importantes.

B. La música

La música para cine es tan variada que sería imposible resumirla en un espacio tan breve como este. Así que echaremos un breve vistazo a algunos géneros muy significativos.

El sonido dramático y amenasador de los instrumentos de cuerda en la película de **Alfred Hitchcock** *Pánico* (Figura 17), con música de **Bernard Herrmann**.

La famosa melodía de tono clásico (inspirada por una sección de viento, metal, y percusión) del tema principal de la trilogía de **Indiana Jones** (Figura 18), de **Steven Spielberg**, con música de **John Williams**.

En la película *El bueno, el feo y el malo*, de **Sergio Leone**, con música de **Ennio Morricone**, se encuentra la melodía más icónica de la historia del cine y una de las más representativas del género del Oeste (western).

El sonido electrónico (sintetizadores y otros) de *Blade Runner* (Figura 19) sirve para reflejar un mundo futurista, donde robots, llamados replicantes, son tan inteligentes como los ingenieros que los crearon. La música es de **Vangelis**, famoso por la canción popular *Cinema de Fuga*.

La música del cine

Escucha

- "Pánico" Bernard Herrmann**
Sonido dramático y amenasador en los instrumentos de cuerda.
- "Indiana Jones" John Williams**
Famosa melodía de tono heroico de uno de los temas principales cinematográficos.
- "Indiana Jones" John Williams**
Famosa melodía de tono heroico de uno de los temas principales cinematográficos.

Otros compositores

El cine no suena: **Hans Zimmer** (El Rey León), **Patrick Doyle** (El Club de los Cuervos), **Clayton Kopp** (James Bond: Operación Tempestad), **Howard Shore** (El Señor de los Anillos), **Danny Elfman** (Batman de Tim Burton), **Sander Paauw** (James Newton Howard) (Animales fantásticos y dónde encontrarlos), **Jonny Lee Miller** (Los Juegos del Hambre).

Nuestra comunidad

El compositor valenciano **Josaf Vergara** ha ganado el prestigioso premio Hollywood Music in Media Award (considerado como el Oscar a la música de cine) por su música para el corto "Superhéroe".

Incorporamos la sección «**Nuestra comunidad**» dedicada a artistas locales.

53 Diferentes texturas

Las combinaciones de ritmo, melodía y armonía son tantas que los compositores tienen un campo inagotable de creación.

Las texturas que se han servido más para contribuir a la base de la música de la cultura son:

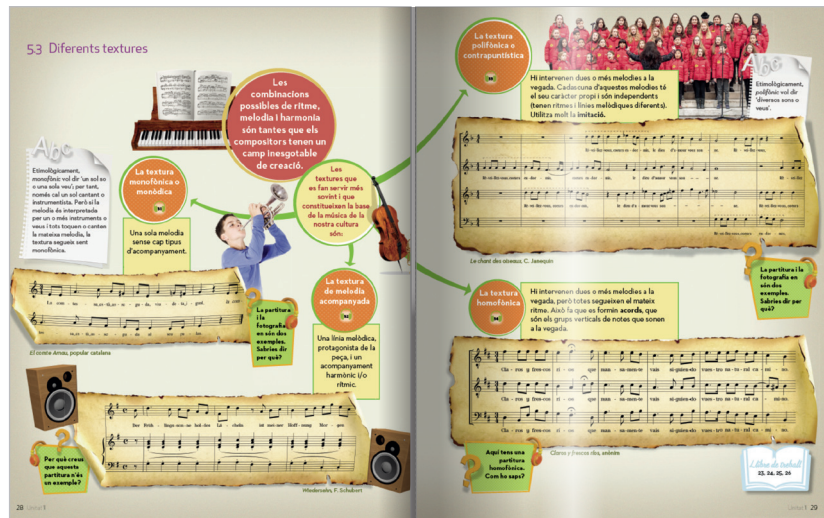
- La textura monofónica o monódica**
Una sola melodía sin acompañamiento.
- La textura homofónica**
Una línea melódica protagonista de la melodía y un acompañamiento harmónico u rítmico.
- La textura polifónica y contrapuntística**
Se interviene con dos o más melodías a la vez que se forman acordes, que son de gran verticalidad de notes que sonen a la vez.
- La textura heterofónica**
Se interviene con dos o más melodías a la vez que se forman acordes, que son de gran verticalidad de notes que sonen a la vez.

La textura heterofónica se caracteriza por tener una sola melodía que se repite en diferentes voces o instrumentos.

La textura polifónica y contrapuntística se caracteriza por tener varias melodías que se desarrollan al mismo tiempo.

La textura homofónica se caracteriza por tener una sola melodía que se acompaña con otros instrumentos.

La textura monofónica o monódica se caracteriza por tener una sola melodía sin acompañamiento.

Infografías
Desarrollo de contenidos más visual para favorecer la comprensión del alumnado. Uso de la imagen para aprender.

1. Tot va començar...

L'edat antiga

La prehistòria

No tenim cap testimoni escrit que ens expliqui com eren les societats prehistòriques. Tot el que podem fer per conèixer les èsses és estudiar les restes materials que ens ha arribat.

A partir d'aquestes restes podem suposar com devia ser la humanitat al principi, per tant, com eren les seves manifestacions musicals.

Entre els animals prehistòrics que s'han conservats, hi ha que semblen instruments musicals, com aquestes òcilles, rapadors, acris musicals, corns fets amb una barra, etc. A les grutes d'Altamira, s'hi han trobat restes de les quals podem deduir la presència de la música.

La potassa Safa va ser considerada per Plató com la "Sirena musical". Va néixer a l'illa de Lesbos (Grècia) just abans de l'any 630 a.C i va crear un recull de melodies "protes", servei de les muses. La música grega era monòdica. Això vol dir que, fins i tot en les interpretacions de conjunt, tots els músics tocaven la mateixa melodia. També es practicava la

L'edat mitjana

Compen des de la caiguda de l'Imperi romà (any 476) fins al segle IX.

La música religiosa, representada en un principi pel cant gregorià, és monòdica. El seu ritme era marcat pel ritme del text en llatí. No s'acompanyava amb cap tipus d'instrument, i sovint s'entendia per veus masculines.

La música profana era creada i interpretada pels trobadors i els juglars. També era monòdica, però el seu ritme no dependia del text. S'acompanyava amb instruments de l'època, que a vegades també tocaven dimesos purament instrumentals, com les estambells.

El **Renasciment** és una època de canvis musicals, on es comença a desenvolupar la polifonia, que ja havia iniciat al segle IX.

El **Barroc** és una època de canvis musicals, on es comença a desenvolupar la polifonia, que ja havia iniciat al segle IX.

El **Clàssic** és una època de canvis musicals, on es comença a desenvolupar la polifonia, que ja havia iniciat al segle IX.

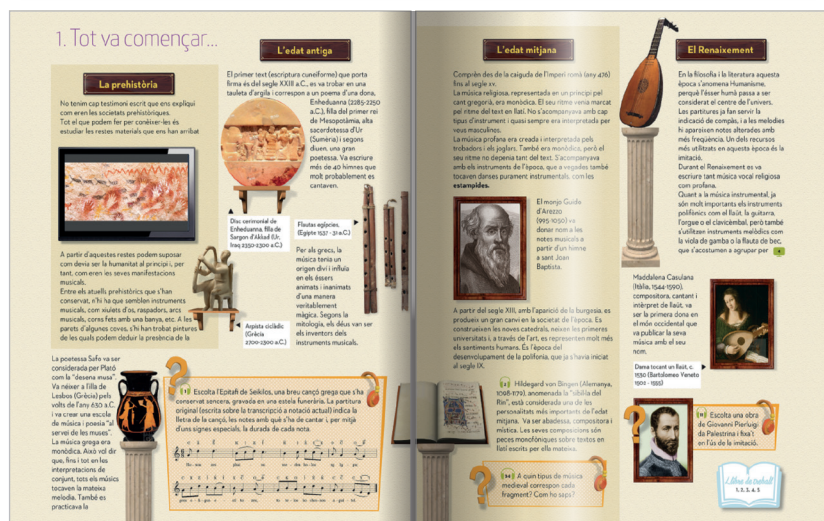
El **Romàntic** és una època de canvis musicals, on es comença a desenvolupar la polifonia, que ja havia iniciat al segle IX.

El **Modernisme** és una època de canvis musicals, on es comença a desenvolupar la polifonia, que ja havia iniciat al segle IX.

El **Impressionisme** és una època de canvis musicals, on es comença a desenvolupar la polifonia, que ja havia iniciat al segle IX.

El **Expresionisme** és una època de canvis musicals, on es comença a desenvolupar la polifonia, que ja havia iniciat al segle IX.

El **Contemporani** és una època de canvis musicals, on es comença a desenvolupar la polifonia, que ja havia iniciat al segle IX.

ESTRUCTURA DE UNIDAD. MÚSICA

Del rock dur al videoclip

Durant les dècades dels setanta i dels vuitanta es van desenvolupar diversos corrents musicals

El rock dur (60-69)
 Característiques:
 - So dens i gruixut de la guitarra elèctrica, obtingut per mitjà d'un pedal d'efectes anomenat distorsionador.
 - Patrons contundents de la bateria i el baix acompanyant la guitarra elèctrica.
 - Volum sonor molt fort.
 Pioners del rock dur: Led Zeppelin, Deep Purple i Black Sabbath, englobats dins de festí anomenat heavy metal. Posteriorment van aparèixer molts subestils i variants.

El punk (70-79)
 Després de la guerra araboisraeliana del 1973, la pujada del preu del petroli provoca una crisi econòmica generalitzada, amb molt d'atur i poques expectatives de futur per als joves de classe treballadora. En aquest context social apareix a Anglaterra el moviment punk. Sex Pistols, Ramones, Nina Hagen.

Època de fusions
 Rock progressiu (Frank Zappa)
 Rock simfònic (Pink Floyd, Genesis)
 Glam-rock (David Bowie, Queen)
 Techno-rock (Kraftwerk)
 Reggae: ritmes jamaicans i soul americà (Bob Marley)
 Jazz-rock (Chicago)
 Rock llatí (Santana)

La música disco (70-79)
 Cap al 1970 apareix aquest nou estil, que té per finalitat ser ballat a les discoteques. La música disco reuneix elements de l'estil com el soul i el funk, però amb un ritme més marcat i simplificat per tal de resultar.

El mainstream (80-89)
 Durant les dècades de 1970 i 1980 molts artistes se situen dins del que s'anomena mainstream, és a dir, els corrents musicals que representen els gustos majoritaris del gran públic.

Països Catalans
 A partir del 1970, i en paral·lel als cantants de la Nova Cançó, al Principat apareixen grups de rock progressiu com Màquina o Música Dispersa. La combinació d'aquest rock amb les sonoritats mediterrànies dona lloc a un moviment anomenat ona llaienta (amb Orquestra Mirasol, Companyia Elèctrica Dharma, Orquestra Platería...). Amb la mort del general Franco (1975) i l'aprovació de la Constitució espanyola (1978), el marc polític i social canvia. Durant uns anys, molts grups catalans s'emmarquen en el Madrid postfranquista i canten en castellà (com Los Rebeldes i El último de la fila). A finals de la dècada de 1980 apareix una tornada de grups anomenada rock català. Hi destaquen noms com Sopa de Cabra, Sau, Lax'n'Busto i Els Pets.

Busca a Internet un videoclip d'un músic o grup representatiu del mainstream dels anys vuitanta. Elaboreu una llista amb els enllaços trobats i compartiu-la a la classe.

Rock reduït a la mínima expressió.
 - Melodies simples.
 - Pocs acords.
 - Interpretació agressiva.
 - Lletra provocativa que gira al voltant de la idea central del moviment (el món és un conjunt d'injustícies socials sense solució ni futur).

El 1982, l'èxit del videoclip Thriller de Michael Jackson ajuda a la consagració definitiva d'aquest gènere audiovisual. Des d'aleshores fins ara, el videoclip ha passat a ser un element quasi imprescindible per a la promoció comercial de la música, i també un producte audiovisual amb interès artístic en si mateix.

Sigui dins del rock (com Bruce Springsteen, Rod Stewart o els Dire Straits) o dins del pop (com Whitney Houston, Madonna, Michael Jackson), els músics situats en el mainstream consolidaran durant aquests anys una nova manera de promocionar-se: el videoclip.

Escolta aquestes dues peces de rock dur i digues quines semblances i diferències hi trobes.

llibre de text 22

EVOLUCIÓ DE LA MÚSICA

EDAT ANTIGA (8000 a.C.)
 Hildegard von Bingen (1098-1179)
 Epitafi de Sallustius

EDAT MITJANA (11-1500)
 Giovanni Pierluigi da Palestrina (1525-1594)

ROMANENT (16-1800)
 Elizabeth Jacquet de la Guerre (1665-1729)
 Franz Joseph Haydn (1732-1809)

BARROC (1600-1750)
 Galileu Galilei (1564-1642)
 Johann Sebastian Bach (1685-1750)

CLASSICISME (1750-1825)
 Marianne Martini (1744-1812)

ROMANTICISME (1800-1900)
 Antonio Vivaldi (1678-1741)
 Georg Friedrich Händel (1685-1759)
 Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)
 Ludwig van Beethoven (1770-1827)

SEGLE XX (1900-2000)
 Giuseppe Verdi (1813-1901)
 Fanny Mendelssohn (1805-1847)
 Scott Joplin (1868-1917)
 Igor Stravinski (1882-1971)
 Clara Wieck (1819-1896)
 James Brown (1933-2006)
 Youssou N'Dour (1959)
 John Lennon (1940-1980)
 Chuck Berry (1926-2017)
 Louis Armstrong (1901-1971)
 Buddy Holly (1933-1959)

ÈPOCA MODERNA (2000-2020)
 Michael Jackson (1958-2009)
 Adele (1988)
 Bruno Mars (1985)
 Aretha Franklin (1942-2018)
 Ray Charles (1920-2004)
 Bob Dylan (1941)

SECCIONES DESTACADAS AL MARGEN

Teniendo en cuenta los contenidos de otras asignaturas del curso, se introducen **secciones al margen** que tratan temas, tópicos o ideas que integran **distintas disciplinas** o cuestiones de la vida práctica en la que se interrelacionan las disciplinas.

Ho sabies?

Música i física

L'**acústica** és la ciència que estudia el so, i és una branca de la física.

Ho sabies?

Música i informàtica

Els primers sintetitzadors musicals també eren molt voluminosos. L'**RCA Mark II** (1954) ocupava tota una paret d'una habitació.

Ho sabies?

Música i matemàtiques

Les matemàtiques es troben presents en molts aspectes de la música, com per exemple el ritme.

Ho sabies?

Música i art visual i plàstica

El disseny de les línies melòdiques en una partitura ens dona una visió artísticoplàstica de la peça musical. Alguns pintors s'han inspirat en partitures per fer les seves obres, com Pablo Picasso a *Tres músics*.

Ho sabies?

Música i literatura

Les paraules tenen ritme, i si aconseguim llegir-les tenint en compte això, la nostra lectura serà més fàcil d'entendre. Quan una cançó o un rap aconsegueix trobar aquest ritme, el resultat és molt millor.

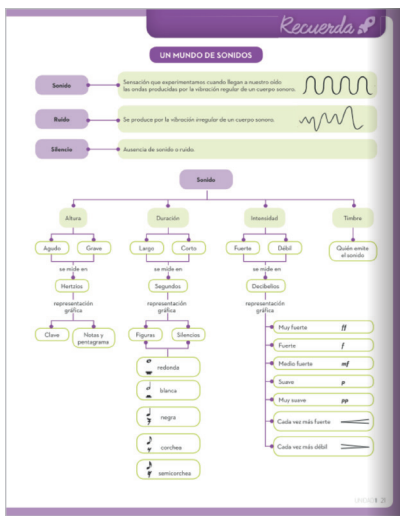

ESTRUCTURA DE UNIDAD. MÚSICA

SECCIONES FINALES

Recorda

Resumen de los contenidos fundamentales de la unidad, para que el alumnado repase con facilidad.

Recorda

1. La música com a llenguatge

La música ha estat sempre un mitjà de comunicació important i universalment utilitzat per la humanitat. El so és un fenomen físic provocat per la vibració d'un objecte. Els elements necessaris perquè entenem el so són:

Altimetria	Intensitat	Timbre
Alta	Expressa si els sons són aguts i greus.	Expressa el color dels sons: de quina fusta venen, per tant, tant el so.
Durada	Expressa si els sons són llargs o curts.	
Intensitat	Expressa si els sons són forts o febles.	
Timbre	Expressa el color dels sons: de quina fusta venen, per tant, tant el so.	

2. El ritme

Figura	Durada del so	Silenci
Redona	o	—
Blanca	o	—
Negra	o	—
Corona	o	—
Sessencera	o	—

El ritme és l'element de la música que combina les durades dels sons. La pulsió, en canvi, és un moment periòdic i regular que permet mesurar el ritme i, per tant, més la base.

Pulsió: actua al tocar a la vegada ritmes diferents, ja sigui amb diversos instruments o amb un sol.

3. La melodia

Una melodia és una successió de sons que té un sentit per a qui l'ha creada. Es crea dins d'una pauta anomenada pentagrama. Una escala és una sèrie de notes seguides (sema saltu emmigi) que pugen o baixen en una manera dibuixat ascendent i descendent. Les notes d'una escala s'anomenen **graus**. El **leitó** és la distància (interval) que hi ha entre la nota més greu i la nota més aguda d'una melodia. Per analitzar o per comprendre una melodia, cal fixar-se en l'**estructura** (quines parts té, quines són les seves característiques i com estan ordenades). En el camp de la música, l'estructura s'anomena **cançó**.

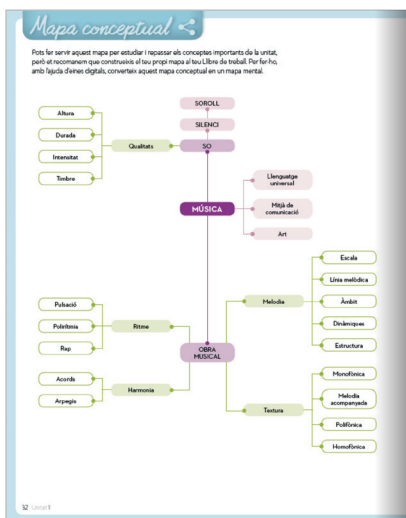
4. L'harmonia

L'harmonia és l'element de la música que resulta de combinar diferents notes perquè sonen a la vegada. Un **acord** és un grup de notes que sonen al mateix temps. Els acords més utilitzats són els anomenats **tríades** (de tres notes). Un **arpeggiat** és l'interpretació de les notes d'un acord, però no al mateix temps, sinó una darrera l'altra. Un **acompanyament** és un acompanyament que consisteix en una repetició d'una o més melodies més o menys lliures.

5. La textura

La **textura** és la manera com es combinen el ritme, la melodia i l'harmonia per formar una obra musical.

Textura monofònica o monòdica	Melodia i acompanyament	Textura polifònica o contrapuntística	Textura homofònica
Hi ha una sola melodia sense cap tipus d'acompanyament.	Hi ha una sola melodia sense cap tipus d'acompanyament.	Està formada per moltes melodies protagonitzades de la peça i un acompanyament harmònic de fons.	Hi ha un sol acord i totes les notes són iguals i totes són iguals.
		Hi intervien dues o més melodies a la vegada. Cadascuna d'aquestes melodies té el seu caràcter propi i són independents. Utilitza moltes melodies.	Hi intervien dues o més melodies a la vegada, però totes tenen el mateix ritme. Així i tot, es formen acords.

Autoavaluació

Què has après al llarg de la unitat? Tria l'opció amb la qual t'identifiquis més.

Identifico les qualitats del so i les reconec en una partitura.

- de manera ràpida i sense dubtar.
- tot i que a vegades em dubten.
- en certa dificultat.
- amb molta dificultat i necessitant ajuda.

Ritme, pulsió i compàs són tres conceptes...

- que sé diferenciar i reconèixer.
- que em costa diferenciar i reconèixer.
- que em costa diferenciar i reconèixer.
- que no sé diferenciar i reconèixer sense ajuda.

Quan creu una melodia...

- ho faig utilitzant tots els elements treballats a classe.
- ho faig utilitzant només alguns dels elements treballats a classe.
- ho faig sense utilitzar conscientment els elements treballats.
- necessito ajuda per aconseguir-ho.

Identifico els acords i els arpeggis...

- en una partitura i autònticament, sense cap dificultat.
- en una partitura, però em costa una mica.
- en una partitura, però no autònticament.
- només si m'ajuden.
- Quan escolto una peça musical...

Identifico clarament la textura...

- no sé reconèixer la textura i necessito ajuda per fer-ho.
- no sé reconèixer la textura i necessito ajuda per fer-ho.
- no sé reconèixer la textura i necessito ajuda per fer-ho.
- no sé reconèixer la textura i necessito ajuda per fer-ho.

Pensa i reflexiona

Alguna pregunta sobre la unitat, reflexiona!

- Tria dos conceptes que t'han quedat molt clars i que sabries explicar.
- Res dos preguntes sobre aspectes que no has acabat d'entendre.
- Indica dos temes en els quals fagis adonar-te'n.

Et recomanem

noteflight

És una aplicació web que serveix per crear i editar partitures i poder-les escoltar. També permet emmagatzemar, imprimir, basar i compartir notació musical en línia. Té una versió gratuïta per a usos no comercials.

Entra a www.noteflight.com, investiga i experimenta. Et pot resultar senzill i, fins i tot, divertit.

Autoavaluació

tipo test que ayuda al alumno a pensar sobre su aprendizaje.

«Pensa i reflexiona»

actividad final para aprender a aprender.

Et recomanem

presentación de una herramienta digital con contenidos didácticos a la vez que lúdicos.

Mapa conceptual

Repaso a simple vista al mismo tiempo que se pide al alumno que realice su propio mapa mental, para evaluar su creatividad y el conocimiento de los contenidos.

ESTRUCTURA DE UNIDAD. MÚSICA

SECCIONES FINALES

Passem a l'acció

Proyecto práctico de final de unidad que se presenta muy visualmente para facilitar al alumnado la comprensión de los pasos a realizar. Puede realizarse como trabajo grupal o individualmente.

1 Trobar o crear un text
Cal trobar un text que et agradi, que et emocioni o amb el qual et sentis identificat, i que no sigui excessivament llarg. El podràs triar a partir d'una obra literària ja escrita o al poder crear de nou. En el primer dels casos, recomento que sempre hauries de triar una obra i igual autor de el fragment que has seleccionat. A modo d'exemple, triarem un fragment del poema 'Vuit de març' de Maria Mercader.

2 Trabar els accents
Cal llegir el text diverses vegades per tal de decidir quines són les síl·labes que considerem que tornen més important. Des d'aquí de punt de vista literari. És un treball en grup d'important posar en comú per què triem una síl·laba i no una altra, quins crues que donem més sentit al text... Per exemple, podem triar aquest:

3 Trobar un ritme
Buscar un ritme apropiat per al text. Les síl·labes que hem determinat hauran de ser pronunciades amb més força, per tant, hauran de ser pronunciat amb més força, per tant, hauran de ser pronunciat amb més força, per tant, hauran de ser pronunciat amb més força... A més, el company i les companyes del grup hauran de decidir quin ritme voldrien seguir. Per exemple, en aquest cas decidim 2/4. Hauran d'escure un ritme que s'adeguï a les síl·labes que hem quedat dins de cada compàs.

4 Afegeix-hi una melodia
Com hem vist en aquesta unitat, la base melòdica d'una composició és fonamental. Aleshores, com hem vist en aquesta unitat, la base melòdica d'una composició és fonamental. Aleshores, com hem vist en aquesta unitat, la base melòdica d'una composició és fonamental. Aleshores, com hem vist en aquesta unitat, la base melòdica d'una composició és fonamental.

5 Hi afegeix un acompanyament
Ja ho veus que l'harmonia no només per acompanyar una melodia. Seguint el que s'ha explicat a la unitat, utilitzem com a acord de bàsic, subdominant i dominant (F, D, C). En el cas de do, el resultat podria ser:

Concierto
En esta primera unidad podrás experimentar con la flauta o con los instrumentos de la familia, la pieza sinfónica 'Ponges'. Se trata de una pieza al estilo de las grandes bandas sonoras, como acabas de comprobar en la página anterior.
Con la ayuda de nuestro profesor o profesora, vas a aprender esta sencilla pieza para piano. Después, la interpretaremos conjuntamente con el acompañamiento, en el cual encontraremos a toda una orquesta sinfónica (Figura 1.23 a nuestra disposición).
A continuación es momento de interpretar con vuestra flauta una composición 'Música Cosmos'. La pieza está creada en estilo BSO e incluye elementos de música electrónica. Trata de planear un intonso y bonito viaje hacia una galaxia lejana. Te resultará sencillo interpretarla, pues usa las mismas notas que has practicado en 'Ponges'.

Ponges
Maurice Ravel (1875-1927)

Concierto

Se pone en práctica todo lo aprendido en la unidad y se incluyen ejercicios para practicar con la flauta.

Actividades finales

Con refuerzo de actividades TIC y preguntas sobre lo aprendido.

Actividades finales

1. Utiliza la flauta o las placas para realizar pares de sonidos que tengan las siguientes características o cualidades:
a) Fuerte/débil.
b) Largo/corto.
c) Débil/corto/largo.
d) Fuerte/largo/ágido.
e) Canto un sonido fuerte y, sin cortarlo, conviértelo en todo lo contrario, un sonido débil.
f) Canta un sonido grave y, sin cortarlo, conviértelo en uno agudo.

2. Relaciona con flechas en tu Libro de Trabajo las diferentes cualidades y sus características:
Altura • Fuerte/débil
Duración • Largo/corto
Intensidad • Voz/instrumento
Timbre • Agudo/grave

3. Escucha la siguiente secuencia de sonidos tocada por el profesor o profesora. Indica en cada caso cuántas cualidades del sonido escuchas y anótalas en tu Libro de Trabajo. Todas las cualidades tendrán un punto intermedio en decir: un sonido podrá ser fuerte, débil o medio fuerte; agudo, grave o medio largo, corto o medio largo.

Sonido	Fuerte	Débil	Intensidad
Sonido 1			
Sonido 2			
Sonido 3			
Sonido 4			

4. Completa estas oraciones en tu Libro de Trabajo utilizando palabras relacionadas con las cualidades del sonido.
a) El parámetro o cualidad del tiempo es la _____.

5. Entra en <https://www.ecologiamadrid.com/que-es-la-contaminacion-acustica-como-se-avalia-y-como-se-puede-reducir/> y lee la información sobre contaminación acústica y mira el vídeo que proponen.
a) Qué tipo de contaminación acústica indicados en el vídeo.
b) Qué nivel de decibelios es considerado como contaminación acústica según la Organización Mundial de la Salud? ¿Es el mismo para todas las ciudades y lugares públicos?
c) Enumera cuatro efectos negativos de la contaminación acústica sobre la salud de las personas.

6. Completa estas oraciones en tu Libro de Trabajo utilizando palabras relacionadas con las cualidades del sonido.
a) El parámetro o cualidad del tiempo es la _____.

7. a) Un sonido fuerte o débil nos lo indica la _____.
b) Esa voz me suena, reconozco su _____.
c) Su voz emite un sonido tan _____ que apenas podía escucharla.
d) Esa música emite un sonido muy _____.
e) El sonido de los altavoces era tan _____ que los oídos me pitaron casi una semana.

8. Observa la siguiente partitura y escribe en tu cuaderno debajo de cada nota su nombre.

9. Al inicio de la unidad reflexionamos sobre los efectos perjudiciales para la salud del uso prolongado de auriculares. Lee ahora el documento 'Escuchar sin riesgos' publicado por la Organización Mundial de la Salud (OMS) y descárgalo en <https://www.who.int/publications/m/item/without-harmful-effects>.
a) En grupos de unas cuatro personas, seleccionad los consejos que os parecen más acertados para lograr una audición sin riesgos.
b) Cada miembro del grupo elegirá uno y lo dibujará para, a continuación, entre todos, diseñar un cartel con todos ellos. Podrá hacerlo en papel o en un mural digital. Encontraréis ejemplos en <https://www.who.int/publications/m/item/without-harmful-effects>.
c) Finalmente, entre todos, explicad en clase vuestro cartel.

Actividad TIC

13. Organiza un equipo de trabajo y concretad una salida al campo o a la ciudad en la que vivís para explorar los sonidos de vuestro entorno. Con una grabadora, registrad ocho sonidos contrastantes según las cualidades aprendidas en la unidad.
- Repartid las tareas entre los integrantes del grupo.
- Anotad en el cuaderno el tipo de sonido grabado, el lugar y la fecha.
- Editad los sonidos recogidos con un editor de audio para su posterior presentación. Aladjad el resultado en una plataforma desde la que se pueda reproducir o un link a un alojamiento en la nube.
- Presentad vuestros resultados mediante una propuesta escrita compartida con alguna aplicación TIC. En esta propuesta debéis incluir el proceso de realización y las conclusiones obtenidas en relación a las cualidades del sonido.

Ahora que has acabado la unidad, reflexiona:
a) ¿Qué contenido de esta unidad te ha resultado más interesante?
b) ¿Hay algún concepto que no te haya quedado claro?
c) ¿Te ha resultado fácil interpretar los ejercicios de ritmo y las piezas musicales?

ESTRUCTURA DE UNIDAD. MÚSICA

ACTIVIDADES COOPERATIVAS (LLIBRE DE TREBALL)

Este icono propone que la actividad se realice en formato cooperativo. Es decisión del profesor si hacerla individualmente o asignar roles cooperativos en su aula.

En las Orientaciones pedagógicas se especifica la estructura Kagan recomendada para su realización.

Escriben i componen

18.21 Fiu's en aquesta melodia i respon a les preguntes.

19.21 Escribe l'arpeggi que correspon a cada un dels acords:

20.21 A quins acords corresponen aquests inicis de melodia?

21.21 Ets tu el compositor. Amb l'ajut del professor o la professora, escriu a sota frases que descriguen els elements del llenguatge musical que hi interessen i que et vagin conegut.

22. Observa aquesta partitura. Aplega tres flaps de color i marca amb colors diferents l'instrument que toca l'acompanyament rítmic, l'instrument que toca l'acompanyament harmònic i l'instrument que interpreta la melodia principal. Per poder saber quins colors representen cada element, mira als tres quadres de la part inferior.

Alfabet: Rítmic Melòdic Harmònic

Al llibre de treball hi teniu la cançó Asa branca dels compositors Luiz Gonzaga i Humberto Teixeira, arranjada per a veus i conjunt instrumental per Josep Maria Mayol. A continuació us expliquem com està organitzat aquest conjunt, i us donem alguns consells per assajar.

Les flautes de bec

El violoncel·lo

El violí

La guitarra

La bateria rítmica

El baix

Antiguament, qualsevol so acústic musical es feia sense amplificar, i els espais destinats a ser els escenaris d'actes d'èpica i la música sense feien intèrmit.

La captació del so

Amplificació

La música

El sistema de monitorització

El sistema de llum

El sistema de so